

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 11, Αρ. 8B (2022)

Η εμπειρία μιας online εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19: Δουλεύοντας εξ αποστάσεως ψηφιακές αφηγήσεις με εκπαιδευτικούς σε τρία νησιά της Ελλάδας

Έφη Γιάννου, Εβίκα Εβίκα Καραμαγκιώλη, Γιώργος Κοτρώτσιος, Αλεξάνδρα Νάκου, Μιχάλης Μειμάρης

doi: [10.12681/icodl.3561](https://doi.org/10.12681/icodl.3561)

**Η εμπειρία μιας online εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19:
Δουλεύοντας εξ αποστάσεως ψηφιακές αφηγήσεις με εκπαιδευτικούς σε τρία
νησιά της Ελλάδας**

**The experience of an online training during the Covid-19 pandemic: Working
remotely with school teachers as digital storytellers in three Greek islands**

Έφη Γιάννου
Υπ. Διδάκτωρ
Ε.Κ.Π.Α
efigiannou@ecd.uoa.gr

Εβίκα Καραμαγκιώλη
Επ. Συνεργάτης
Ε.Κ.Π.Α
karamagioli@gmail.com

Γιώργος Κοτρότσιος
Υπ. Διδάκτωρ
Ιόνιο Πανεπιστήμιο
gkotrotsios71@gmail.com

Αλεξάνδρα Νάκου
Υπ. Διδάκτωρ
Ε.Κ.Π.Α
anakou@media.uoa.gr

Μιχάλης Μεϊμάρης
Ομότιμος Καθηγητής
Ε.Κ.Π.Α
mmeimaris@media.uoa.gr

Abstract

This paper presents a critical evaluation of the design and results of the use of the methodology and tools of digital storytelling during the pandemic period for primary and secondary school teachers in three Greek islands (Zakynthos, Kefalonia and Ithaca). A number of teachers trained in the digital storytelling methodology were asked, as mentors, to train, inspire and facilitate their students to create digital storytelling on “their own 1821” to speak about Greek revolution in the framework of the festivities for the 200 years since the Greek Revolution. The training of teachers in the use of digital storytelling took place in 4 meetings lasting 2 hours each, from January to February 2021. 60 participants who expressed interest in the action produced digital stories on "my 1821". At the same time, students through their digital narratives with teachers as mentors, addressed issues related to 1821 by making an indirect connection with their daily life, the coronavirus pandemic, the refugee issues, school and everyday life. The final digital products of this action show that the participants stimulated their communication and social skills (e.g. self-expression, collaboration and teamwork) along with training in the use of technological tools. Through the creation of digital narratives, they expressed themselves creatively by connecting their own experiences with 1821, while promoting digital storytelling as a promising "good practice" of conveying meanings derived from historical events to the present.

Keywords: *digital storytelling, distance education, pandemic, mentors, 21st century skills, Greek Revolution 1821, good practice*

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια κριτική αποτίμηση του σχεδιασμού και των αποτελεσμάτων της χρήσης, της μεθοδολογίας και των εργαλείων της ψηφιακής αφήγησης, την περίοδο της πανδημίας από εκπαιδευτικούς Α/θμιας και Β/θμιας

εκπαίδευσης των νομών Ζακύνθου, Κεφαλονιάς και Ιθάκης. Ο σκοπός της δράσης ήταν οι επιμορφούμενοι στη ψηφιακή αφήγηση εκπαιδευτικοί, να εξοικειωθούν με τα εν λόγω εργαλεία και στην συνέχεια να τα παρουσιάσουν στους/τις μαθητές/τριες τους ώστε να δημιουργήσουν, αυτοί/αυτές με την σειρά τους, ψηφιακές αφηγήσεις με θέμα «Το δικό μου 1821», στο πλαίσιο δράσεων για την επέτειο 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην χρήση της ψηφιακής αφήγησης πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά σε 4 εξ αποστάσεως συναντήσεις διάρκειας 2 ωρών η καθεμιά κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2021. Συμμετείχαν 60 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι δημιούργησαν ψηφιακές αφηγήσεις με θέμα «το δικό μου 1821». Στη συνέχεια μαθητές και μαθήτριες, μέσω των δικών τους ψηφιακών τους αφηγήσεων που δημιούργησαν με διευκολυντές τους εν λόγω εκπαιδευτικούς, πραγματεύτηκαν ζητήματα που αφορούν στο 1821 κάνοντας έμμεση σύνδεση με σύγχρονα θέματα όπως, την πανδημία του κορονοϊού, το προσφυγικό ζήτημα, το σχολείο και την καθημερινότητα τους. Τα τελικά ψηφιακά προϊόντα της δράσης αυτής δείχνουν πως οι συμμετέχοντες τόνωσαν τις επικοινωνιακές και κοινωνικές τους δεξιότητες (πχ αυτοέκφραση, συνεργασία και ομαδικότητα) παράλληλα με την εκπαίδευση στην χρήση τεχνολογικών εργαλείων. Μέσω της δημιουργίας ψηφιακών αφηγήσεων εκφράστηκαν δημιουργικά συνδέοντας τα δικά τους βιώματα με το 1821, ενώ ανέδειξαν την ψηφιακή αφήγηση ως μία υποσχόμενη "καλή πρακτική" μεταφοράς νοημάτων που απορρέουν από ιστορικά γεγονότα, στο σήμερα.

Λέξεις-κλειδιά: ψηφιακή αφήγηση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, πανδημία, διευκολυντές, δεξιότητες 21^{ου} αιώνα, Επανάσταση 1821, καλή πρακτική

Εισαγωγή

Η αφήγηση ορίζεται ως η «τέχνη του χρόνου». Ως πρακτική χρονολογείται από την περίοδο κατά την οποία εμφανίζονται οι πρώτες ανθρώπινες κοινωνίες και προέκυψε, όπως αποδεικνύεται, ως ανάγκη των ανθρώπων της εποχής να δώσουν εξήγηση στα φυσικά φαινόμενα, να ερμηνεύσουν τις ανθρώπινες συμπεριφορές αλλά και να διατηρήσουν ζωντανές μέσω του προφορικού λόγου τις ιστορικές μνήμες (Kleckner & Duvall, 2007; Τσιλιμένη, 2007). Η αφήγηση, είτε προφορική, είτε γραπτή, είτε πραγματική, είτε μυθοπλαστική, είτε λαϊκή, είτε έντεχνη αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης πορείας και εξέλιξης μέσα στο χρόνο (Bruner, 1991), αξιοποιήθηκε σε κάθε είδος κοινωνικής και διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης και αποτέλεσε μορφή επικοινωνίας και μέσο διδασκαλίας των νεότερων γενεών (Chung, 2006).

Η αφήγηση παρέχει το πλαίσιο μέσα στο οποίο αποκτούν νόημα τα γεγονότα, μεταφέρει τις αξίες ενός πολιτισμού (Τσιλιμένη, 2007) και πιθανώς αποτελεί καθολικό χαρακτηριστικό της ανθρωπότητας (Murray, 2008). Οι Turner και Bruner (1986) υποστήριξαν ότι η αφήγηση αποτελεί και έναν βασικό τρόπο οργάνωσης και διατύπωσης των ανθρώπινων εμπειριών μας. Άξια αναφοράς είναι επίσης, η επισήμανση του Roney (2001) αναφορικά με την αφήγηση και την σημασία της στην επικοινωνία και τη «διδασκαλία», η αφήγηση, αναφέρει ο Roney, «έχει αποτελέσει τον παραδοσιακό τρόπο μετάδοσης της συλλογικής σοφίας στις επόμενες γενεές».

Κατά τα λεχθέντα, η προφορική μετάδοση και επανάληψη αφηγήσεων καλλιέργησαν το έδαφος για τη δημιουργία του συλλογικού φαντασιακού ασυνείδητου και ακριβώς

(οι αφηγήσεις) ως προϊόντα συλλογικής επεξεργασίας λειτούργησαν σαν όχημα δημιουργίας και διαμοιρασμού πολιτισμού, αξιών, ιστορίας και διαμόρφωσης ταυτότητας χωρίς να διαχωρίζουν τον πνευματικό από τον φυσικό κόσμο (Andrews, Hull & Donahue, 2009).

Θεωρητική τεκμηρίωση

Η αφήγηση ή/ και η αφηγηματοποίηση (narrarization) αποτελούν και περιγράφουν την φυσική ανάγκη του ανθρώπου καθώς συμβάλλει στην ταξινόμηση των εμπειριών και στη μετάβαση από την ατομική στην κοινή εμπειρία (Fischer, 1987) και σύμφωνα με τον Booth (1994) είναι ένας τρόπος να κοιτάζει κανείς πίσω για να προχωρήσει μπροστά. Οι αφηγήσεις άνθισαν σε σχέση με το κοινωνικοπολιτικό τους αποτύπωμα σε κρίσιμες για την ανθρωπότητα περιόδους ή σε μεγάλες κρίσεις ευρύτερα. Αυτό συνέβη εξαιτίας της ανάγκης των ανθρώπων να επεξεργαστούν και να κατανοήσουν καταστάσεις και γεγονότα που ξέφευγαν από τον έλεγχό τους, να κατατροπώσουν ενεργά τον φόβο του θανάτου και τη λήθη, να ταξινομήσουν τις εμπειρίες τους και ένα ατομικό ζήτημα να μετατραπεί σε «δημόσιο» (Γιάννου, 2017).

Το γεγονός ότι στις μέρες μας έχει αλλάξει το μέσο και η διαδράση και διεπαφή έχει έως και πολωθεί από τα ψηφιακά μέσα, δεν σημαίνει ότι η ίδια ανάγκη των ανθρώπων για αφήγηση, μοίρασμα, επεξεργασία και εναντίωση στο χρόνο και τη λήθη παύουν να ισχύουν. Η κρίση που βίωσε και συνεχίζει να βιώνει η ανθρωπότητα εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19 ανέδειξε αυτή την ανάγκη των ανθρώπων με ποικίλους τρόπους. Το αρχικό σοκ και μούδιασμα, διαδέχθηκε αυτή η ανάγκη για σύνδεση με τους ανθρώπους και η τεχνολογία συνέβαλε στους τρόπους με τους οποίους κατέστη εφικτή η σύνδεση, η επικοινωνία, η επαγγελματική, μαθητική, φοιτητική και κοινωνική συνέχεια προσαρμοσμένα βέβαια σε μια νέα πραγματικότητα.

Σύμφωνα με τον Alexander (2011) με το πέρασμα του χρόνου και μπαίνοντας στον 21^ο αιώνα οι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι αφηγούνται μεταβάλλεται και αυτό συμβαίνει κάθε φορά που εισάγεται ένα καινούριο μέσο ή τεχνολογία τα οποία τα χρησιμοποιούμε για να πούμε μια ιστορία. Τα καινούρια αυτά μέσα επισημαίνουν οι Alexander (2011) και Woletz (2008) με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και τις εκφραστικές τους δυνατότητες επηρεάζουν τους τρόπους με τους οποίους κατασκευάζουμε και προσλαμβάνουμε τις αφηγήσεις.

Η ψηφιακή αφήγηση ως μια νεότερη μορφή αφήγησης έχει ανάλογες δυνατότητες με την προφορική και γραπτή. Ωστόσο, προσφέρει και επιπλέον μοναδικά χαρακτηριστικά για τη διδασκαλία και μάθηση (Ohler, 2008).

Σημαντική αναφορά σε αυτό το σημείο αποτελεί και η παράμετρος της θεραπευτικής δύναμης της αφήγησης από το ίδιο το άτομο προς το ίδιο το άτομο, στον εαυτό του δηλαδή. Ο όρος που επινοήθηκε από τους Gergen και Gergen (1983) για να περιγράψουν τη διαδικασία με την οποία λέμε ιστορίες για τον εαυτό μας στον εαυτό μας είναι η αυτό-αφήγηση (self-narration). Υπόθεσή τους είναι ότι αυτό το σύστημα δημιουργείται με στόχο να γίνουν συνδέσεις ανάμεσα στα γεγονότα της ζωής μας και να αποκτήσουμε την αίσθηση μιας νοηματοδοτημένης συνέπειας, συνέχειας και διάρκειας. Η αφήγηση στον εαυτό μας αναφέρει ο Κρασανάκης (2004) εξυπηρετεί την εξοικείωση με τον ίδιο μας τον εαυτό.

Ταυτότητα της δράσης "το δικό μου 1821"

Η ψηφιακή μορφή της αφήγησης, όπως παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία, αναφέρεται στη δημιουργία μιας προσωπικής ιστορίας υπό μορφή βίντεο, με τίτλο "το

δικό μου 1821", το οποίο παρουσιάζει σκέψεις και συναισθήματα για το πώς αντιλαμβάνονται σήμερα οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Σκοπός της δράσης ήταν οι επιμορφούμενοι στη ψηφιακή αφήγηση εκπαιδευτικοί, ως διευκολυντές στη συνέχεια, να εμπνεύσουν και να διευκολύνουν, τους/τις μαθητές/τριες τους ώστε να δημιουργήσουν, αυτοί/αυτές πλέον, ψηφιακές αφηγήσεις με θέμα "Το δικό μου 1821" στο πλαίσιο δράσεων για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση.

Η δράση που αποτέλεσε πρωτοβουλία του Ομίλου UNESCO Νομού Ζακύνθου, πραγματοποιήθηκε με την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, από κοινού με το 2ο ΠΕΚΕΣ Ιονίων Νήσων, με υπεύθυνη την Οργανωτική Συντονίστρια κ. Κουμαριώτου, τη σύμφωνη γνώμη του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων κ. Αγγελόπουλου και την ιδιαίτερη συνδρομή του Διευθυντή Β/θμιας Εκπαίδευσης Ζακύνθου κ. Πόθου. Τον όλο συντονισμό είχε αναλάβει από κοινού με την κ. Γιοβάννα Λόξα MSc, πρόεδρο του Ομίλου UNESCO Νομού Ζακύνθου, ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και αντιπρόεδρος του ομίλου Μιχάλης Μειμάρης σε συνεργασία με τη ερευνητική ομάδα που περιλαμβάνει τις κυρίες Εβίκα Καραμαγκιώλη PhD, Έφη Γιάννου MA, Αλεξάνδρα Νάκου MA και τον κύριο Γεώργιο Κοτρώτσιο MA.

Ιστορικό της δράσης

Μετά από σχετική πρόσκληση για τη διαδικτυακή επιμορφωτική δράση στη ψηφιακή αφήγηση με θέμα το «δικό μου 1821», δήλωσαν ενδιαφέρον 80 εκπαιδευτικοί Α/Θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης των νομών Ζακύνθου, Κεφαλονιάς και Ιθάκης. Οι διαδικτυακές συναντήσεις ήταν 4 με διάρκεια δύο ωρών η καθεμιά, μία φορά την εβδομάδα κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο. Επιπλέον υλοποιήθηκε μετά από δύο μήνες και μια υποστηρικτική ανακεφαλαιωτική συνάντηση για ανατροφοδότηση και παρουσίαση έργων από τους εκπαιδευτές-διευκολυντές με τους μαθητές και τις μαθήτριές τους.

Οι συναντήσεις έγιναν εξ αποστάσεως με τη βοήθεια της πλατφόρμας webex. Ο περιορισμός που υπήρξε ήταν οι συμμετέχοντες να κάνουν είσοδο με τα προσωπικά τους στοιχεία για την επαλήθευσή τους και την εξασφάλιση της αξιοπιστίας με την προστασία όλων των συμμετεχόντων

Στην πρώτη συνάντηση έγινε γνωριμία με τους συμμετέχοντες, προβολή ψηφιακών ιστοριών και θεωρητική κατάρτιση στη ψηφιακή αφήγηση, ενώ δόθηκε χρόνος για να εκφραστούν κάποιες αρχικές σκέψεις και ιδέες των συμμετεχόντων για το θέμα της ψηφιακής τους αφήγησης «το δικό μου 1821». Παράλληλα, δόθηκαν οδηγίες για την έναρξη συγγραφής σεναρίου έως την επόμενη συνάντηση και αποστολή αυτών για ανατροφοδότηση, συζήτηση, σχολιασμό και τυχόν «διορθώσεις», στην ομάδα των επιμορφωτών που πλαισίωναν τη δράση.

Η δεύτερη συνάντηση περιλάμβανε θεωρητική κατάρτιση και παραδείγματα εφαρμογών της ψηφιακής αφήγησης σε διάφορους τομείς. Έγινε προβολή κάποιων παραδειγμάτων και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε συζήτηση με τους συμμετέχοντες, οι οποίοι εξέφρασαν απορίες, απόψεις και τις ιδέες τους.

Η τρίτη συνάντηση αφορούσε την πρακτική κατάρτιση των συμμετεχόντων στη διαδικασία δημιουργίας και παραγωγής ψηφιακών αφηγήσεων, αναφορικά με την συλλογή του υλικού (οπτικού-ακουστικού κ.λπ.) και στη συνέχεια έγινε εφαρμογή παραδείγματος μέσω του ελεύθερου προς χρήση λογισμικού windows movie maker (νέα έκδοση). Επισημάνθηκε στους συμμετέχοντες ότι εκείνοι θα επέλεγαν τι εργαλείο θα αξιοποιούσαν, είτε σε σταθερό είτε σε φορητό υπολογιστή, είτε σε

κινητό ή ταμπλέτα, ενώ έγινε εφαρμογή επεξεργασίας βίντεο για την κατανόηση της λογικής και του τρόπου που λαμβάνει χώρα η παραγωγή μιας ψηφιακής αφήγησης υπό μορφή βίντεο. Σε πραγματικό χρόνο, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί δοκίμαζαν και οι ίδιοι με τα όποια δικά τους μέσα να επεξεργαστούν ένα βίντεο, ώστε να εκφράσουν απορίες. Στο κλείσιμο της συνάντησης έγινε συζήτηση από όσους συμμετέχοντες επιθυμούσαν να μοιραστούν το γραπτό σενάριό τους στην ολομέλεια.

Η τέταρτη και τελευταία συνάντηση αφορούσε πια τους ίδιους συμμετέχοντες, οι οποίοι έκαναν προβολή των ψηφιακών έργων τους και στη συνέχεια ακολούθησε σχολιασμός και συζήτηση γι' αυτά. Στη συνάντηση αυτή προβλήθηκαν 10 έργα συμμετεχόντων εξαιτίας του χρονικού περιορισμού της συνάντησης. Το 50% των συμμετεχόντων χρησιμοποίησε το movie maker για τη δημιουργία των ψηφιακών αφηγήσεων όταν τις έφτιαχναν από Η/Υ ή lap-top και οι υπόλοιποι που τις δημιούργησαν μέσω smart phone ή tablet αξιοποίησαν διάφορες εφαρμογές που βρήκαν προς χρήση στον παγκόσμιο ιστό.

Κατά τη διάρκεια της δράσης και στο μεσοδιάστημα των συναντήσεων οι εκπαιδευτικοί συμμετέχοντες στη δράση επικοινωνούσαν μέσω e-mail ή τηλεφώνου με τους διευκολυντές, λαμβάνοντας υποστήριξη για το τεχνικό κομμάτι που αφορούσε στη δημιουργία της ψηφιακής αφήγησης αλλά και για να εκφράσουν σκέψεις και προβληματισμούς.

Μετά την ολοκλήρωση της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην δημιουργία ψηφιακών αφηγήσεων, οι εκπαιδευτικοί δημιούργησαν μαθητικές ομάδες ψηφιακών αφηγητών με σκοπό την παραγωγή ψηφιακών αφηγήσεων από τους ίδιους τους μαθητές με θέμα το 1821.

Αποτελέσματα - Ευρήματα

Η μελέτη και η ανάλυση των ψηφιακών αφηγήσεων που δημιουργήθηκαν από εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες ανέδειξε αξιοσημείωτα αποτελέσματα για τη χρήση της ψηφιακής αφήγησης στην εκπαίδευση.

Η διαδικασία ανάλυσης της ψηφιακής αφήγησης λειτουργεί σε ποικίλα επίπεδα. Ενδεικτικά:

- α) οι συμμετέχοντες εντρυφούν διαδικτυακά στη ψηφιακή αφήγηση
- β) η βιωματική γλώσσα της ψηφιακής αφήγησης ελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και τους συνδέει ουσιαστικά με τον Αγώνα του 1821
- δ) ενδυναμώνονται οι επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες της συνεργασίας, ομαδικότητας, επικοινωνίας και δημιουργίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην ενίσχυση των δυνατοτήτων αυτοέκφρασης.
- ε) δημιουργείται μια κοινότητα που χαρακτηρίζεται από την έννοια του ανήκειν (sharing) και ενδυναμώνεται η κοινωνικό ψυχολογική ανθεκτικότητα σε μια περίοδο κρίσης όπως η τελευταία πανδημία του κορονοϊού

Η διαδικασία της ψηφιακής αφήγησης (ΨΑ) αποτελεί τη σύγχρονη επέκταση της αρχαίας τέχνης της αφήγησης, η οποία σήμερα συνυφάινεται με ψηφιακές εικόνες και βίντεο, καθώς και με ήχο-μουσική, εφέ και κείμενο-αφήγηση, δηλαδή μορφές πληροφορίας ιδιαίτερα προσιτές στους νέους. Η όλη διαδικασία της ψηφιακής αφήγησης που διαχειρίζεται κάθε σύγχρονος υπολογιστής, ταμπλέτα και κινητό τηλέφωνο, υποστηρίζει τον άνθρωπο ώστε να καλλιεργήσει και να εφαρμόσει τις δεξιότητες του σύγχρονου γραμματισμού, καθώς και τις καλλιτεχνικές και κριτικές του δεξιότητες. Μέσω αυτής τονώνεται η Συνεργασία, η Επικοινωνία, η Δημιουργικότητα, η Ενσυναίσθηση, η Ανθεκτικότητα, η Οργανωτική ικανότητα και γενικά οι δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα δηλαδή οι "δεξιότητες ζωής", οι λεγόμενες ήπιες

δεξιότητες, οι τεχνολογικές και οι ψηφιακές. Ταυτόχρονα, γίνεται φανερό πως η ψηφιακή αφήγηση συμβάλλει στην απελευθέρωση της δημιουργικότητας μέσω της ανάπτυξης της αυτό-έκφρασή τους (Giannou, Karamagioli, Loxa, Meimaris, 2019). Η βιωματική, δημιουργική και μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας, ενασχόλησή τους με τον Αγώνα του 1821, θα αφήσει θεωρούμε ανεξίτηλη την σχολική εμπειρία από κοινού με την τόνωση των σχετικών δεξιοτήτων.

Βασικό συστατικό στοιχείο της επιμορφωτικής δράσης, ήταν σύνδεση της θεματολογίας της Επανάστασης του 1821, με τα προσωπικά βιώματα και σκέψεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών, την ανάδειξη της σημασίας της Επανάστασης του 1821 και των προσωπικών νοημάτων που παράγει η σύνδεση αυτή. Αυτή η οπτική που τέθηκε στους συμμετέχοντες, «ξεκλείδωσε» σκέψεις και ανέδειξε προβληματισμούς που δεν τους είχε δοθεί η ευκαιρία να εκφράσουν όπως υποστήριζαν οι ίδιοι και οι ίδιες: Ενδεικτικά ανέφεραν:

- *Νόμιζα ότι θα μιλούσα για τους ήρωες του 1821, αλλά τελικά το 1821 είναι πολύ περισσότερα για εμένα. Δεν ξέρω καν αν είναι οι ήρωες πια ή εκείνη η δασκάλα στο σχολείο που σε κάθε λάθος στο ποίημα μου έριχνε χαρακιές στο χέρι ή μου τραβούσε τα μαλλιά*
- *Για εμένα το 1821 σημαίνει η δική μου επανάσταση στα 22 και το γεγονός ότι επέλεξα τα δικά μου θέλω και όχι των γονιών μου*
- *Οι πίνακες, η ζωγραφική και τα νοήματα και οι ιστορίες που κρύβονται πίσω από αυτές τις εικόνες μαζί με ένα τραγούδι που είναι ανεξίτηλο για εμένα (μαρτυρία συμμετέχουσας)*
- *Το σχολείο μου, οι χαρακτηριστικές φιγούρες των Ηρώων και Ηρωϊδων να διακοσμούν το σχολείο πάνω από τα κεφάλια μας (μαρτυρία συμμετέχοντα)*
- *Η προσφυγιά, οι Σύριοι, οι πρόσφυγες που ξεβράζονται στα νησιά και εκείνοι που σαν αλλοτινοί ήρωες τους αγκαλιάζουν και τους προσφέρουν θαλπωρή και φροντίδα*
- *Οι Σουλιώτισσες εκείνες που σήμερα είναι η κάθε γυναίκα που διεκδικεί ισότητα και παλεύει ενάντια στη βία, την κακοποίηση και τον σεξισμό. Βλέπω την μορφή εκείνων των γυναικών στις σημερινές μαχήτριες γυναίκες.*

Η ψηφιακή αφήγηση επιτρέπει την πλήρη έκφραση του ατόμου και τη συνδιαλλαγή του με ευαίσθητα προσωπικά ζητήματα που βίωσε. Παρά την αρχική δήλωση από μέλη των ομάδων «ότι δεν ξέρει τι ακριβώς να πει καθώς η ιστορία του δεν έχει κανένα νόημα» η συνέχεια έδειξε πως υπήρξε εμπιστοσύνη, διαμοιρασμός και πραγματική έκφραση πτυχών του εαυτού τους και των ιστοριών τους (Γιάννου, Μειμάρης, Αγγελή, 2021).

Αξιόλογα είναι και τα ευρήματα που προέκυψαν από την εφαρμογή της ψηφιακής αφήγησης στο σχολικό περιβάλλον από την μεριά των μαθητών. Μαθητές και μαθήτριες στην προσπάθεια δημιουργίας ψηφιακών αφηγήσεων για το 1821, έθιξαν σύγχρονα ζητήματα μέσω χιούμορ, σαρκασμού αλλά και πιο έμμεσες συνδέσεις για το 1821 με την ζωή τους. Ορισμένοι αναφέρθηκαν στην καθημερινή πρωινή επανάσταση για να ξυπνήσουν και να πάνε στο σχολείο. Άλλοι αναφέρθηκαν στην τηλε-εκπαίδευση συνδέοντάς την με την Επανάσταση του 1821 και κάποιοι άλλοι αξιοποίησαν την μουσική και τον χορό για να δηλώσουν ότι για εκείνους το 1821 σημαίνει μια απλά μία εκδήλωση.

Όπως δήλωσαν οι διευκολυντές όταν κατά την τηλε-εκπαίδευση, ανακοίνωσαν στους/στις μαθητές/τριες ότι θα πραγματευτούν το θέμα του 1821, η αρχική τους αντίδραση ήταν η δυσaráσκεια, δηλώνοντας ότι «θα βαρεθούν μέχρι θανάτου», «δεν μας λυπάστε; Και τηλε-εκπαίδευση και 1821;». Ωστόσο, όταν οι εκπαιδευτικοί

παρουσίασαν τα δικά τους έργα, οι μαθητές έδειξαν έντονο ενδιαφέρον. Στις διαδικτυακές συναντήσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών υπήρχε μεγάλη εμπλοκή των μαθητών που συμμετείχαν ενεργά με ανοιχτές κάμερες, κάτι που δεν συνέβαινε στα μαθήματα που έκαναν έως τότε όπως ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί. Μάλιστα, στην λήξη της εκπαιδευτικής αυτής πρωτοβουλίας, οι μαθητές/τριες δήλωσαν «λυπημένοι» καθώς ήθελαν να συνεχίσουν να κάνουν ψηφιακές αφηγήσεις γιατί αποτελεί μια ενδιαφέρουσα εμπειρία ως μια εναλλακτική διδακτική βιωματική διαδικασία.

Άξια αναφοράς είναι η φράση ενός μαθητή «γιατί δεν κάναμε έτσι την ιστορία; Θα την γουστάρουμε όλοι, ενώ τώρα την μισούμε γιατί δεν καταλαβαίνουμε τίποτα». Οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο της ανατροφοδότησης υποστήριξαν ότι η ψηφιακή αφήγηση αποτελεί ένα ενδεδειγμένο εργαλείο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ορισμένες από τις εκφράσεις που χρησιμοποίησαν συνοψίζουν την παραπάνω τοποθέτηση:

- Εξασφαλίζει ένα ευχάριστο και δημιουργικό πλαίσιο για την εκπαίδευση θεωρητικών μαθημάτων όπως η ιστορία
- η τεχνολογία είναι στην καθημερινότητα των παιδιών και η χρήση της για το μάθημα τους δίνει ένα δημιουργικό εργαλείο
- ενισχύεται η αλληλεγγύη και η ομαδικότητα γιατί δουλεύουν όλα μαζί και βοηθάνε το ένα το άλλο
- μαθαίνουν πράγματα το ένα για το άλλο που δεν ήξεραν
- τους βγαίνει η καλλιτεχνική φύση

Η ψηφιακή αφήγηση φαίνεται να αποτελεί ένα ελκυστικό εργαλείο για την εκπαιδευτική διαδικασία το οποίο προωθεί την αυτογνωσία, την ομαδικότητα, την συνεργασία και τη δημιουργικότητα των μαθητών/τριών και τα οφέλη της στα γνωστικά αντικείμενα, όπως είναι και το μάθημα της ιστορίας στο συγκεκριμένο παράδειγμα την καθιστά πολύτιμο και αποτελεσματικό παιδαγωγικό εργαλείο.

Συμπεράσματα

Η διαδικασία που προαναφέρθηκε μαζί με τη στοχοθεσία της αλλά και την προσέγγιση της Επανάστασης του 1821 υπό το πρίσμα της βιωματικής εμπειρίας μέσω ψηφιακής αφήγησης, φαίνεται να συνδέει τους συμμετέχοντες κάθε ηλικίας με το ιστορικό γεγονός. Ταυτόχρονα, η επιμορφωτική δράση των 4 συναντήσεων με τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς ανέδειξε την ανάγκη των εκπαιδευτικών για επικοινωνία, δημιουργία και συναναστροφή με άλλους ανθρώπους σε μια εξαιρετικά δύσκολη χρονική στιγμή με αυστηρούς περιορισμούς στην κυκλοφορία και τις κοινωνικές συναναστροφές. Αυτό αναδεικνύει την σημασία τη ψηφιακής αφήγησης ως μια διαδικασία έκφρασης και ενδυνάμωσης που βοηθάει στο «κτίσιμο» ψυχικής ανθεκτικότητας μέσα από την επικοινωνιακή της διάσταση.

Σε γνωστικό επίπεδο και σχετικά με τη στοχοθεσία χρήσης της ψηφιακής αφήγησης στην εκπαίδευση, αποδεικνύεται ότι η αφήγηση στην εκπαίδευση, είτε γραπτή, είτε προφορική βοηθά στην εμπέδωση των πληροφοριών. Είναι ευκολότερο να ανακαλέσουμε πληροφορίες όταν αυτές αποτελούν μέρος μιας ιστορίας και όταν αυτή σχετίζεται με ήδη υπάρχουσα γνώση και εμπειρία (Shank, 1990).

Η ακρόαση και η αφήγηση ιστοριών από τους μαθητές σημαίνει ότι εισάγονται σε μια διαδικασία εξάσκησης των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων κατά την οποία δομούν περιεχόμενο και επεξεργάζονται πληροφορίες για να κατασκευάσουν νόημα (Μελιάδου, Νάκου, Γκούσκος, Μειμάρης, 2011). Επίσης καλλιεργείται ο ψηφιακός γραμματισμός, η γνώση της τεχνολογίας και η διδασκαλία ποικίλων γνωστικών

αντικειμένων με πρωταγωνιστές τους μαθητές γεγονός το οποίο προσφέρει ισχυρό κίνητρο για μάθηση.

Επιπλέον σε ένα δημιουργικό πλαίσιο μάθησης όπου προωθείται η συνεργασία, όπως στη συγκεκριμένη δράση, ο/η μαθητής/τρια έχει την ευκαιρία να συνεκτιμά την αξία του έργου του σε σχέση με τα συνεργαζόμενα μέλη της ομάδας, να υιοθετεί κριτική στάση στα προβλήματα που τίθενται, να είναι σε θέση να επιχειρηματολογεί για τις απόψεις του και των συμμαθητών του. Να αντιληφθεί ότι στην σύγχρονη τάξη οι μαθητές διαμοιράζονται τις δεξιότητες τους και παρουσιάζουν μέσω της τεχνολογίας τα αποτελέσματα της εργασίας τους στην υπόλοιπη μαθητική κοινότητα. Σε αυτό το πλαίσιο η κάθε ιστορία αποτελεί μέρος μία συλλογικής εξιστόρησης ενός κοινού θέματος όπως το 1821 και αναδεικνύει έναν πλούτο ιστοριών προσαρμοσμένο στις προσωπικές νοηματοδοτήσεις και εμπειρίες.

Ανακεφαλαιώνοντας γίνεται κατανοητό πως η ψηφιακή αφήγηση λειτούργησε ως μία συνδετική γέφυρα επικοινωνίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικό και μαθητή προκειμένου να αλληλοεπιδράσουν σε μία διαφορετική διδακτική εμπειρία ανταλλαγής προσωπικών ιστοριών και συνέβαλε ώστε να επικρατήσει μία διαφορετική δυναμική στο σχολικό κλίμα της τάξης. Αναδεικνύεται κατά αυτόν τον τρόπο η συμβολή, το όφελος και η αξία που προσφέρει η εφαρμογή μιας «καλής πρακτικής» στην εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Alexander, B. (2011). *The new digital storytelling: Creating narratives with new media*. Santa Barbara, California: Praeger
- Andrews, D. H., Hull, T.D., Donahue, J. A. (2009). *Storytelling as an Instructional Method: Descriptions and Research Questions*. The Interdisciplinary Journal of Problem-based Learning, 3(2).
- Bruner, J.S. (2004). *Δημιουργώντας Ιστορίες. Νόμος, Λογοτεχνία, Ζωή* (μτφρ., επιμ., Β. Τσούρτσου, Κ. Πολυδάκη & Γ. Κουγιουμουτζάκης). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γιάννου, Ε., Μειμάρης, Μ., & Αγγελή, Κ. (2021). Μεταεπικοινωνιακές και αναστοχαστικές συνιστώσες της ψηφιακής αφήγησης: Παραδείγματα και εφαρμογές. *Πρακτικά συνεδρίου 11^η Επιστημονική Συνάντηση Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού με διεθνή συμμετοχή*, 11 και 12 Ιουνίου 2021. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Ρόδος
- Γιάννου, Ε. (2017). *Ψηφιακή αφήγηση και ασθένεια: Η ψηφιακή αφήγηση ως εργαλείο μείωσης του άγχους και της κατάθλιψης των γυναικών με εμπειρία καρκίνου του μαστού*. Διπλωματική Εργασία. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Chung, S. K. (2006). Digital Storytelling in Integrated Arts Education. *The International Journal of Arts Education*, 4(1), 33-50.
- Friesner, N. (2005). *Narrative on the holodeck: The role of narrative*. Brown University, Spring.
- Giannou, E., Karamagioli, E., Loxa, G. Meimaris, M. (2019). *When self knowledge meets digital learning: 50 plus women "speak" about sexuality*. 10th International Conference in Open & Distance Learning – November 2019,10,1B.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where old and new media collide*. New York University Press.
- Kleckner, M., Duvall, S. (2007). A picture is worth a thousand words: Using digital storytelling in the classroom. *Proceedings of the 48th Annual Meeting of the International Association for Computer Information Systems*. Vancouver, CA.
- Κρασανάκης, Στ. (2004). *Η θεραπευτική δύναμη της αφήγησης*. Στο, *Η τέχνη ως μέσον θεραπευτικής αγωγής*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.
- Μελιάδου, Ε., Νάκου, Α., Γκούσκος, Δ., Μειμάρης, Μ. (2011). *Ψηφιακή Αφήγηση, Μάθηση και Εκπαίδευση*. Πρακτικά του 6th International Conference in Open & Distance Learning που διεξήχθη στο Λουτράκι τον Νοέμβριος του 2011, 615-627.

- Murray, G. J. (2008). An introduction to the RCETJ special issue on multimedia, media convergence, and digital storytelling. *Journal of the Research Center for Educational Technology*.
- Ohler, J. (2008). *Digital Storytelling in the Classroom: new media pathways to literacy, learning and creativity*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Roney, R.C. (2001). *The Story Performance Handbook*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Ryan, M.L. (2002). Beyond the myth and metaphor: Narrative in digital media. *Poetics Today*, 23(4), 581-609. Duke University Press.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Αφήγηση και εκπαίδευση*. Εκδόσεις Εργαστηρίου Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας: Βόλος.
- Woletz, J. D. (2008). Digital Storytelling from Artificial Intelligence to YouTube. In S. Kesley & K. St. Amant (Eds.), *Handbook of research on Computer Mediated Communication* (pp. 587-601). Hershey, PA: Information Science Reference.